

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پاسداشت طبیعت در آیین زرتشت

www.ketab.ir

نفیسه صفاری

انتشارات نوین

سرشناسه	: صفاری، نفیسه، ۱۳۵۴-
عنوان و نام پدیدآور	: پاسداشت طبیعت در آیین زرتشت/ نفیسه صفاری؛ ویراستار فنی شیرین سادات بطحایی.
مشخصات نشر	: تهران: نوشناخت، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: [۱۹۸]ص: مصور، جدول.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۸۳۶۶-۴۲-۶
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۹۱-۱۹۵؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: طبیعت - جنبه‌های مذهبی - زردشتی.
موضوع	: Nature -- Religious aspects -- Zoroastrianism
موضوع	: حفاظت محیط‌زیست - جنبه‌های مذهبی - زردشتی.
موضوع	: Environmental protection -- Religious aspects -- Zoroastrianism
رده‌بندی کنگره	: BL۶۵
رده‌بندی دیوبی	: ۲۰۲/۱۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۷۳۶۳۹۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: آژیا

پاسداشت طبیعت در آیین زرتشت

نفیسه صفاری
 ویراستار فنی: شیرین سادات بطحایی
 صفحه‌آرا: مریم نطقی طاهری
 ناظر ویراستار و صفحه‌آرا: لیا هاشمی اقدم
 ناشر: انتشارات نوشناخت
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۳۶۶-۴۲-۶

چاپ نخست: پاییز ۱۴۰۰
 شمارگان: ۵۰۰ نسخه
 قیمت: ۶۵/۰۰۰ تومان
 حق چاپ و نشر محفوظ است.

انتشارات نوشناخت

۰۹۲۲۱۵۰۸۷۳۴

۰۹۳۸۹۵۱۵۹۹۳

www.noshenakht.com

info@noshenakht.com

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	مقدمه
	فصل اول: خداشناسی مزدیسنا و ارتباط آن با طبیعت
۱۵	مهاجرت آریاییان
۱۸	مشخصات و کیفیات حیات اجتماعی و اقتصادی قوم هندواروپایی
۱۹	طبقات اجتماعی در جامعه‌ی ایرانی نخستین
۲۰	خدایان آریایی
۲۱	خدایان دوران مشترک
۲۲	رسالت زرتشت
۲۲	چگونگی تولد زرتشت
۲۵	تحصیلات زرتشت و حوادث جوانی او
۲۶	دوران تفکر و آغاز رسالت
۲۷	مخالفان زرتشت
۲۸	انقلاب زرتشت در دینداری آریاییان
۳۱	اهورامزدا
۳۱	معنی واژه‌های «اهوره» و «مزده»
۳۲	اوصاف اهورامزدا
۳۲	برخی صفات مینوی اهورامزدا
۳۳	تحول در آیین اجدادی
۳۷	رسوم عبادی
	فصل دوم: جهان‌شناسی مزدیسنا و ارتباط آن با طبیعت
۴۱	ویژگی‌های جهان
۶۲	(۱) آسمان
۶۲	تقدس آسمان
۶۶	آسمان در دین زرتشتی
۶۸	آسمان در معماری ایرانی

۶۹	آسمان در متون پهلوی
۶۹	اجرام آسمانی
۷۰	خورشید
۷۴	ماه
۷۵	ستارگان
۷۷	(۲) آب
۸۰	نذرهای مربوط به آب
۸۰	ایزدان نگهبان آب
۸۳	آناهیتا در باورهای پیشازرتشتی
۸۴	آناهیتا و ساسانیان
۸۵	جشن‌های آب
۸۷	آب و رسالت زرتشت
۸۷	داستان‌ها و افسانه‌های آب
۸۸	رودخانه‌های پرآب
۸۹	سوگند آب و آزمایش آب
۸۹	جایگاه آب نزد ایرانیان از دیدگاه مورخان و دانشمندان یونانی
۹۱	آب و پاکیزگی
۹۲	بی‌احترامی نسبت به آب
۹۴	(۳) زمین (خاک)
۹۴	چرایی تقدس زمین
۹۵	زمین در آیین زرتشت
۹۷	ارزش آبادکردن زمین در آیین زرتشت
۱۰۰	ایزدان زمین
۱۰۱	شاهان ایرانی و توجهشان به کشاورزی
۱۰۱	شیوه‌ی تدفین در عصر آهن ایران
۱۱۵	ارزش و احترام چارپایان
۱۱۶	موقعیت اقتصادی و سیاسی زمانه‌ی زرتشت و توجه او به عدم کشتار حیوانات
۱۱۸	گناه علیه حیوانات
۱۱۹	کارهای نیک درقبال حیوانات
۱۲۰	قربانی حیوانات
۱۲۴	آتش
۱۲۶	دلایل تقدس آتش در بینش زرتشتیان

۱۲۸	انواع آتش
۱۳۰	آتش در آیین زناشویی
۱۳۰	آتش و مرگ
۱۳۲	پیشکش به آتش
۱۳۳	آتش به عنوان قبیله یا سوی پرستش
۱۳۴	آلوده نکردن آتش
۱۳۴	آزمون آتش
۱۳۵	بی احترامی به آتش
۱۳۶	احترام به آتش
۱۳۷	آتشکده
۱۳۷	چگونگی پیدایش آتشکده‌ها
۱۳۷	آتش‌های پیروزمند
۱۳۹	آتشکده‌های مشهور ایران
۱۴۰	واژه‌های مصطلح در آتشکده‌ها
۱۴۱	بنای آتشکده
۱۴۱	آتشکده‌های روشن امروز در ایران
۱۴۲	آتشکده‌ها، نمادها و رمزها
فصل سوم: انسان‌شناسی مزدیسنا و ارتباط آن با طبیعت	
۱۵۰	هدف آفرینش انسان در آیین زرتشتی
۱۵۱	ویژگی‌های انسان در آیین زرتشتی
۱۵۲	جایگاه انسان در جهان هستی
۱۵۲	آفرینش انسان
۱۵۳	چگونگی آفرینش انسان
۱۵۳	آفرینش انسان براساس متن اوستا
۱۵۴	اوستای غیرگاهانی
۱۵۵	آفرینش براساس کتاب «بندهش» که از متون پهلوی است
۱۵۵	متن بندهش
۱۵۶	کتاب روز هرمزد، ماه فروردین
۱۵۶	اسطوره‌ی آفرینش نخستین انسان براساس شاهنامه‌ی فردوسی
۱۵۷	اختیار انسان و مسئولیت فردی
۱۵۹	گناهان انسان
۱۶۰	تکالیف دینی انسان (آداب نیک)

مقدمه

زرتشتیان در پاک نگاه داشتن عناصر چهارگانه (آب، خاک، هوا و آتش) و نیز احترام به آفرینش‌های ششگانه‌ی نخستین (آسمان، آب، زمین، گیاه، جانور و انسان) و سواس فراوانی داشتند که زبازد جهانیان بوده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود عناصر آب و خاک (زمین) هم جزء عناصر چهارگانه بوده و هم در فهرست آفرینش‌های ششگانه‌ی نخستین قرار دارند. به همین خاطر در این آیین اهمیت بسیار ویژه‌ای دارند.

در دین زرتشتی هرچه که آفریده‌ی خداوند است پاک و دوست‌داشتنی است. از این جهت تفاوت زیادی میان این آیین و آیین‌هایی که ماده و تن را پلید و شیطانی می‌دانند وجود دارد. زرتشتیان جهان مادی را بخشی خدایی و درخور حمایت می‌شمردند. انسان خود باید تشخیص دهد که ماده را در راه نادرست به کار نبرد. خداوند این جهان را با همه‌ی زیبایی‌هایش برای آدمیان آفریده است. همه‌ی مردمان در مقام آیین باید در حفظ آن کوشا باشند. احترام به عناصر طبیعی به نوعی اقرار به عظمت خداوندی و نوعی از دینداری است.

ایزدان که آفریده‌ی اهورامزدا هستند هریک حامی و پشتیبان یکی از عناصر و پدیده‌های طبیعی‌اند. وقتی وظایف هریک از ایزدان را بشناسیم به اهمیت جلوگیری از آلودگی‌ها و حفظ محیط‌زیست در این دین پی می‌بریم. به‌طورمثال آناهیتا و آبان پاسدار آب، آذر پاسدار آتش، زامیاد پاسدار خاک و وایو پاسدار باد و هوا است.

از آنجایی که آلودگی محیط‌زیست مدت‌هاست که دغدغه‌ی بشر امروز است و بحران محیط‌زیست از نگرانی‌های عمده‌ی بشر آینده است، در این کتاب کوشش می‌شود تا جایگاه طبیعت و احترام به محیط‌زیست و حفظ آن را از دل یکی از آیین‌های کهن - دین زرتشت - بیرون بکشد.

پاسخ به این پرسش‌ها لازم است که چرا طبیعت برای زرتشتیان تا به این اندازه مهم است و دیگر آن که آیا زرتشتیان طبیعت‌پرست‌اند یا یکتاپرستانی هستند که به عناصر طبیعی بسیار احترام گذاشته و برای آن اهمیت قائلند؟